

Aşa cum era şi de aşteptat, lucrarea lui D. Popović, *Срби у Војводици*, semnalează o seamă de aspecte ale relaţiilor sirbo-române¹. Astfel de semnalări ocazionale găsim la p. 97, 101, 105, 135, 153, 154, 162, 178, 180, 299 etc. din vol. I şi se înmulţesc în volumele următoare, odată cu vestile despre rominii din Banat. În vol. III găsim chiar un capitol intitulat «Raporturile etnice dintre sirbi şi români» în Banat, care, însă, deşi conţine unele aprecieri şi date interesante, nu reuşeşte să răspundă problemelor enunţate în titlu.

Privită în ansamblu, lucrarea lui D. Popović, deşi se adresează unei mase largi de cititori, nu pierde nimic din caracterul ei ştiinţific. La aceasta contribuie, în cea mai mare măsură, lărga ei bază documentară. Păcat numai că, realizând-o pe baza lucrărilor sale anterioare, autorul le citează de preferinţă pe acestea şi nu ne putem întotdeauna da seama imediat de izvorul prim, fiind nevoiţi să ne adresăm pentru aceasta lucrării din care a fost reprodus capitolul sau fragmentul respectiv. Altfel, citarea de regulă la sfîrşitul capitolelor a bibliografiei înlesneşte în bună măsură parcurgerea lucrării, iar numeroasele ilustraţii vin să completeze sugestiv imaginea obţinută din textul scris. De notat limba clară, cursivă, iar pe alocuri căldura cu care este făcută expunerea, dar care nu iese niciodată din limitele faptelor adunate cu grijă şi mîgală.

DORIN GĂMULESCU

КОНСТАНТИН МИХАЛЛОВИЋ ИЗ ОСТРОВИЦЕ, *Јаничирове успомене или турска хроника*. KONSTANTY Z OSTROWICY, *Pamiętniki Janiczara czyli kronika turecka*. «Споменик. Српска Академија Наука. CVII. Одељење друштвених наука. Нова серија. 9». Belgrad, 1959, XLVII + 170p. + 7 facsimile.

Serisă în limba polonă la sfîrşitul sec. al XV-lea, «Cronica turcească» a sirbului Constantin Mihailovici din Ostrovița a circulat în manuscrise şi copii, dintre care astăzi se cunosc 13. În 1565 şi 1581 ea a fost tipărită în limba cehă, iar în 1828, 1857—1868 şi 1912 în limba polonă. Ultimul studiu despre ea l-a dat Bronisław Cirić în 1952². În limba sîrbă, această cronică a fost tradusă de J. Šafařík în 1865³. La noi, B. P. Hasdeu⁴ şi Ioan Bogdan⁵, iar în ultimul timp P. P. Panaitescu⁶ s-au referit pe scurt la «Memoriile ienicerului», în legătură cu *Cronica moldopolonă* a lui Nikolai Brzeski.

Totuşi, nu se poate spune că această cronică a fost cunoscută în măsura în care merită. Circulînd în limba polonă, ea a fost cercetată mai cu seamă de specialiştii polonezi şi a fost folosită prea puţin din punct de vedere al conţinutului ei care priveşte istoria slavilor de sud şi istoria otomană. Istoricii sirbi, de pildă, s-au referit la ea doar în treacăt.

Or, ţinînd seama de faptul că autorul a fost martor ocular şi a participat direct la o serie de evenimente şi că el cunoaşte personal stările de lucruri descrise, «Cronica turcească» constituie un izvor de mîna întîi pentru cunoaşterea istoriei Serbiei, Bosniei, Turciei şi Țării Romîneşti în sec. al XV-lea, ca să nu mai insistăm asupra datelor privind istoria Poloniei, Cehiei, Ungariei, de care comentatorii din trecut s-au ocupat mai mult.

Faptul că o serie de probleme, legate de această cronică, rămîneau nerezolvate (mai cu seamă nu-şi găseau dezlegare problema originii autorului şi problema textului ei iniţial) a determinat în multe rînduri pe specialiştii să adopte faţă de ea o atitudine rezervată. Astfel, ea nu este introdusă în istoria literaturii polone pentru motivul că e scrisă de un sîrb şi se referă relativ puţin la istoria Poloniei. Din cauză că este scrisă în limba polonă, această cronică este ignorată şi de istoricii literaturii sîrbe vechi. Prezenţa sîrbismelor în text a sugerat părerea că originalul ar fi fost scris în limba sîrbă, apoi tradus în limba polonă, fiind menţinuţi termenii sîrbeşti intraductibili; alţii opinau pentru un original polon, în care autorul a înserat

¹ În acelaşi timp cu primul volum al lucrării lui D. Popović a apărut şi articolul lui D. Sp. Radović, *Srpsko-rumunski odnosi XIV—XVII veka*, în «Годишњак филозофског факултета у Новом Саду», 1956. (Vezi recenzia la acest Studiu semnată de N. Gachir şi D. Zamfirescu în acest volum).

² Bronisław Cirić, *Próba nowego spojrzenia na «Pamiętniki Janiczara»*, «Pamiętnik Literacki», Wrocław, 1952.

³ Гласник Српског ученог друштва, XVIII, 1865, p. 25—188.

⁴ Arhiva istorică a Romîniei, I, nr. 2, p. 8.

⁵ I. Bogdan, *Cronice inedite atîngătoare de istoria Romînilor...*, Bucureşti, 1895, p. 105—110.

⁶ *Cronicile slavo-romîne din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan*. Ediţie revăzută şi completată de P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1959, p. 165.